

uplatnených v písaní autora s úvodným exkurzom do svetového kontextu detektívky ako populárneho žánru. V súvislosti s dielom *Peší príbeh* potom poukázal najmä na koincideniu náhody s racionalitou a ironické narušovanie žánrovej schémy. Zora Prušková (Ústav slovenskej literatúry SAV) sa príspevkom *Ironické „arkádie“ Pavla Vilikovského* sústredila na vnímanie krajiny vo Vilikovského texte na základe úvah o hľadani porozumenia so sebou samým a o celistvosti nášho pobytu na svete. Krajina ako superficit či ilúzia má schopnosť relativizovať svet, ale dôležitá je ľudská prítomnosť v krajine, totožnosť duše a miesta, ktorá dynamizuje dianie v textoch. Vo štvrtom bloku sa predstavila aj Lenka Macsaliová (Ústav slovenskej literatúry SAV), ktorá v referáte *Premena „známej tváre“ vo Vilikovského Slove* načrtla paralely, ale aj rozdiely medzi Vilikovského dielom a ruskými bylinami o Il'jovi Muromcovi. Prostredníctvom vymenovania základných identifikačných bodov hrdinu sa dostala ku charakteristike tohto hrdinu, ktorej súčasťou je aj vzťah k otcovi či názor verejnej mienky naňho, pri ktorom postrehla rozchod medzi ruskou predlohou a Vilikovského spracovaním. Rovnaký nesúlad objavila aj v záverečnej pasáži, kde Vilikovský kladie dôraz na vyrovnávanie sa verejnej mienky s legendou o hrdinovi. Ako posledná vystúpila Gabriela Mihalková (Prešovská univerzita) s príspevkom *K naračným stratégiám v poviedkach Pavla Vilikovského*, v ktorom názorne zhrnula rôzne typy narácie (lyrizačná, persiflážna, nespoľahlivá), nevynechala intertextualitu ako autorov kľúčový postup a cez k lingvistike presahujúci opis narábania napríklad s časom výpovede v texte dospela až k úlohe využitia deixy na exponovaných miestach poviedok.

Medzinárodná konferencia *K dielu Pavla Vilikovského* bola podujatím, na ktorom sa zhrnuli viaceré aspekty diela Pavla Vilikovského, ale mnohé z nich ostali stále otvorené do ďalšej diskusie. Aj to je dôkazom toho, že jej usporiadatelia vybrali tému, ktorá zaujala nielen prednášajúcich, ale aj hostí konferencie a bola podnetným príspevkom k recepcii diela Pavla Vilikovského.

Jaroslava Šaková

Pamäť literárnej vedy pri príležitosti 70. výročia narodenia Gizely Gáfrikovej

Jedným z tradičných podujatí organizovaných Ústavom slovenskej literatúry SAV je cyklus vedeckých seminárov so spoločným názvom *Pamäť literárnej vedy*. Hlavnou ideou daného cyklu je predovšetkým pripomenúť a vyzdvihnúť výnimočnú osobnosť z oblasti literárnej vedy, ktorá svojou prácou ovplyvnila aj terajšiu vedecko-výskumnú činnosť. Z rovnakého dôvodu sa na pôde Ústavu slovenskej literatúry uskutočnil 24. novembra 2015 vedecký seminár venovaný pamiatke literárnej vedkyne Gizele Gáfrikovej, a to pri príležitosti 70. výročia jej narodenia. Na seminári odzneli prednášky rozdelené do štyroch blokov, ktorých odborný, ale aj osobný rozmer pripomenul prácu a osobnosť tejto literárnej vedkyne aj tým, ktorí ju už osobne nestihli spoznať.

Vedecký seminár otvorila svojím príhovorom riaditeľka Ústavu slovenskej literatúry SAV Dana Hučková, ktorá pripomenula a vyzdvihla odborný, ale aj osobnostný prínos

Gizely Gáfrikovej. Poukázala na to, že jej výskumná práca ďaleko presiahla hranice literárnej vedy a ovplyvnila aj iné humanitné disciplíny. Prvý blok prednášok bol venovaný najmä edičnej činnosti tejto literárnej vedkyne. Česká literárna historička Marie Škarpová (Ústav českej literatury a komparatistiky FF KU, Praha) sa zamerala na antológiu slovenskej barokovej poézie *Já miluji, nesmím povídati...* (1977). Vyzdvihla predovšetkým jej koncepciu. Jej zvláštnosťou bolo aj to, že Gizela Gáfriková ju postavila nie na časovom, ale na ideovom vymedzení tohto obdobia. Poľská slovakistka Barbara Suchoň-Chmiel (Inštitút slovanskej filológie, Jagellovská univerzita, Krakov) sa venovala mimoriadne významnému edičnému počinu Gizely Gáfrikovej – zatiaľ jedinému kritickému vydaniu diela Hugolína Gavloviča *Valaská škola, mravív stodola* (1989). Všimla si pritom etický kontext tohto literárneho prameňa. Podľa Suchoň-Chmiel ho Hugolín Gavlovič staval na spojení antického chápania cnosti s kresťanským Desatorom. Lenka Rišková (Ústav slovenskej literatury SAV) sa zamerala na Gáfrikovej vydanie *Školy kresťanskej* (2012). Je to významný editorský čin, pretože doteraz toto dielo existovalo výlučne v rukopisnej podobe. Rišková sa pokúsila načrtnúť osobnostnú analógiu Gizely Gáfrikovej s morálnym ideálom človeka prezentovaným v tomto Gavlovičovom diele. Opísala ju tiež ako „vytrvalú bojovníčku“ proti schematickému vnímaniu Gavloviča ako autora, ktorý bol ešte z čias doby totalitného režimu hodnotený s dešpektom, ako taký, čo údajne zbabelo utekal k mystike a eschatologickým témam. Gáfriková preukázala opak. Poukázala na to, že aj napriek Gavlovičovej príslušnosti k mníšskemu rádu bol centrom jeho pozornosti človek so všetkými svojimi podstatami.

Druhý blok prednášok bol venovaný Gáfrikovej výskumu v oblasti hymnografie a problematiky literárnych žánrov. Muzikológ Ladislav Kačic (Slavistický ústav Jána Stanislava SAV) sa venoval textologickej práci Gizely Gáfrikovej v oblasti barokovej hymnológie a homiletiky. Vyzdvihol jej osobnostné črty, ktoré sa spájali s prístupom k vedeckému výskumu; najmä jej sebakritický prístup, no tiež jej neohrozenú bojovnosť, ktorá sa prejavila pri presadzovaní neprávom podceňovaných literárnych žánrov. Aj v príspevku Timotey Vráblovej (Ústav slovenskej literatury SAV) sa objavili osobné spomienky na Gizelu Gáfrikovú ako na vzor, najmä pre precíznosť pri práci, vyhýbanie sa absolútnym vyjadreniam, skromnosť, zmysel pre humor a ochotu vždy povzbudiť druhých k práci. Z jej vedeckého prínosu sa osobitne venovala Gáfrikovej systematickej práci na rekonštrukcii minulosti a prehodnocovaní literárnych žánrov. Gizela Gáfriková svojou prácou posunula filologický prístup dopredu, pričom môžeme povedať, že vďaka všetkým spomenutým osobným aj odborným vlastnostiam založila (aj keď neoficiálne) „školu“ literárnych historikov. Timotea Vráblová v neposlednom rade ocenila prínos Gizely Gáfrikovej na poli barokovej hymnológie, na čo nadviazal aj ďalší prednášajúci Peter Žeňuch (Slavistický ústav Jána Stanislava SAV). Vo svojom príspevku sa zamerail predovšetkým na duchovnú piesňovú tradíciu v období baroka v kontexte cirkvi byzantského obradu na Slovensku. Definoval duchovnú pieseň ako historický prameň, v ktorom sa odráža nielen tradícia určitej náboženskej komunity, ale v ktorom sa ukazuje aj jej súčasný stav. Duchovnú pieseň teda vníma ako pevnú súčasť náboženskej byzantskej tradície, ktorá mala cyrilský grafický zápis. Z konfesionality a spirituality posledného príspevku tematicky vyšla aj diskusia prebiehajúca v závere tohto bloku prednášok. Vystúpil v nej

predovšetkým Fedor Matejov (Ústav slovenskej literatúry SAV) pripomenutím básnickej tvorby Gizely Gáfrikovej. Práve v spiritualizujúcom geste poézie Gizely Gáfrikovej našiel východisko múzickej citlivosti prejavenej napr. aj v už spomínanej antológii *Já miluji, nesmím povídati*.

Predposledný blok prednášok seminára bol venovaný historickým témam. Eva Kowalská (Historický ústav SAV) sa zamerala na fenomén uhorského exilu 17. storočia, pričom zdôraznila, že mnohé impulzy pre svoj výskum a aj v prípade tejto témy dostala od Gizely Gáfrikovej. Ivona Kollárová (Historický ústav SAV) upozornila na textologickú prácu Gizely Gáfrikovej a jej výnimočný prístup nielen k rukopisným pamiatkam. Erika Brtáňová (Ústav slovenskej literatúry SAV) sa sústredila najmä na žáner kázne, ktorá bola ako žáner doteraz značne podceňovaná. Pritom je jedným z kľúčových literárnych žánrov barokovej literatúry. Edita Prihodová (Katólicka univerzita, Ružomberok) si všimla významnú ženskú osobnosť – Mary Wadovú, zakladateľku spoločnosti *Congregatio Jesu*. Osobnosť Mary Wadovej priblížila prostredníctvom jej práce v oblasti vzdelávania dievčat, čo považuje za významný prienik s osobnosťou zakladateľa Trnavskej univerzity, ostrihomského arcibiskupa Petra Pazmáňa. Osobnosti Petra Pazmáňa a kázňovej tvorbe bola venovaná aj diskusia.

Záverečný blok prednášok otvorila svojim príspevkom venovaným dielu *Memoria Hungarorum* Alexa Horányiho Oľga Vaneková (Ústav slovenskej literatúry SAV). Prednášajúca upozornila na spôsob práce Gizely Gáfrikovej so spomínaným dielom a pripomenula, že práve Gizela Gáfriková identifikovala koncept Horányiho práce a zdôraznila precíznosť, s akou bolo jeho dielo napísané. Vedecký seminár uzavrel svojím príspevkom *Res literaria Hungariae* Svorad Zavorský (Slavistický ústav Jána Stanislava SAV). Priblížil v ňom toto dielo jezuitského kňaza Michala Arvaya, ktoré charakterizoval nie ako literárne dejiny Uhorska, ale ako chválu uhorského školstva.

Záverečná diskusia seminára mala nielen odborný charakter. Diskutujúci vo veľmi podnetnom rozhovore opäť spomínali na Gizelu Gáfrikovú ako na výnimočnú literárnu vedkyňu, odborníčku, kolegyňu, priateľku, sestru a výnimočného človeka. Veríme, že sa očakávania organizátorov naplnili a tešíme sa na publikačný výstup z daného vedeckého podujatia.

Katarína Štafurová